

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları Üzerine Betimsel Bir Araştırma: Dicle Üniversitesi Örneği

A Descriptive Study on Education Faculty Students' Reading Habits: A Case in Dicle University

Murat YALMAN*, Erdost ÖZKAN** ve Tamer KUTLUCA***

Öz

Türkiye'de okuma alışkanlığı konusunda günümüze kadar yapılan çalışmaların neredeyse tamamında toplumun okuma ve kütüphane kullanımı alışkanlıkları oldukça zayıf görünmektedir. Yaşanan bu genel durumun üniversite öğrencileri üzerinde de benzer görünüme sahip olduğu görüşünden hareketle, bu araştırma ülkemizde üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışma grubunda yer alan eğitim fakültesi öğrencilerinin kitap okumaya yönelik görüşlerinin irdelendiği bu çalışmada amaç, öğrencilerin okuma alışkanlığını ve bu alışkanlığın içeriğini betimlemeye çalışmaktır. Araştırma 2011-2012 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 220 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının yarısından fazlasının kitap okumayı sevdiği, kitapları temin ederken satın aldıkları veya arkadaşlarından ödünç aldıkları ve kitap okuma tercihlerinin macera türünde olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında öğrencilerin önemli bir kısmı okumalarını ders yoğunluğuna dayalı nedenlerle açıkladıkları görülmüştür. Kitap okuma sevgisini aşılamadaki en büyük etken olarak kişinin kendisi olduğu ve anne-babanın etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar sözcükler: Okuma, Okuma alışkanlığı, Öğretmen adayları, Dicle Üniversitesi

Abstract

Apparently, almost all studies conducted on reading habits in Turkey have revealed that individuals in the society do not such habits at all as reading books and benefiting from libraries. Due to the fact this overall situation in the society is also reflected on university students, the present study is considered to be important for determining the reading habits of university students in our country. The purpose of this study, which was designed to examine the views of education faculty students about reading books, was to describe the participating students' reading habits as well as the content of this habit. The study was carried out with 220 students attending the Education Faculty of Dicle University in the Spring Term of the academic year of 2011-2012. The

* Öğr. Gör., Dicle Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü. (muman@gmail.com)

** Arş.Gör., Dicle Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü. (erdost@dicle.edu.tr)

*** Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, Matematik Eğitimi Bölümü. (tkutluca@gmail.com)

results of the study demonstrated that more than half of the preservice teachers enjoyed reading books; that they bought the books or borrowed them from their friends; and that they preferred adventure novels. In addition, a majority of the students reported that they failed to read for such reasons as their intensive course programs. Based on the results, it was concluded that the most important factor in impressing the idea of reading is the person's self as well as the parent(s).

Keywords: Reading, Reading habit, Preservice teacher, Dicle University

Giriş

Bireyin dil eğitimi sürecindeki anlama becerilerinin ikincisini oluşturan okuma, sözcüklerin duyu organları yoluyla algılanıp anlamlandırılmasına, kavranmasına ve yorumlanmasına dayanan zihinsel bir etkinliktir. Okuma aynı zamanda yazar ile okur arasındaki bağlantıyı oluşturan bir iletişim sistemi; duyuların okur tarafından yorumlanmasını sağlayan bir algılama süreci; okullarda verilen öğretimin anahtarını oluşturan bir öğrenme basamağı ve sözcük ile düşüncüyü anlamlı bir bütün hale getirebilen bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutlu bir gelişim izlencesidir. Özetle okuma, "bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliği" olarak ifade edilmektedir (Demirel, 1990, s.149).

Kişinin zihinsel bir zevk almak ve kendini her anlamda geliştirmek adına yaşamının sürdürülebilir bir davranışı haline getirmesi gerektiği bu eylem, sonu olmayan bir ürüne doğru koşabilme güdüsüdür. Eğitim yoluyla geliştirilebilir bir beceri olan okuma, anlamlandırmaya dayalı bir etkinlik olup sözcük öğretimi ve kullanımına yönelik davranışlara yer verebilmektedir. Bireyin iç sözlüğünde bulunan sözcükler okumayla canlanır ve diğer dil becerileriyle de bu canlılığını sürdürürken sahip olunan söz dağarcığı, okuma hızına da yardımcı olabilmektedir. Okumada zorluk yaşamayan bireyler bu beceriden haz duyar ve zihnini anlamlı şekillerde besleyebilirler. Böylece okuma, bireylere yeni pencerelerden bakma olanağı sağlar. Aytaş'ın (2005, s. 461) çalışmasında "okuma alışkanlıktan çok, zamanla gelişen ve eğitim sonucu kazandırılan bir davranıştır. Ancak bu eğitimin yapılış şekli ve uygulaması ile birbirinden farklı görüşler ileri sürülmektedir. Okuma, kimilerine göre yazılı bir metnin takip edilmesi, beyinle algılanması; kimilerine göre de başlı başına özel bir eğitime ihtiyaç duyulan ve birbiri içine girmiş farklı etkenlerin bir araya gelmesiyle oluşan bir süreçtir. Okumanın zorla kazandırılacak bir alışkanlık olmadığı, aksine temel bir ihtiyaç olarak anlaşıldığı takdirde, süreklilik arz ettiği" ifade edilmektedir. Okumanın bir alışkanlık değil, bir hayat felsefesi ve tutku haline getirilmesi gerektiğine inanan bireyler, okuma becerisini etkin hale getirdiğinde farklı bakış açısının yanında birçok beceriye de sahip olabileceklerdir. Bunlardan en önemlisi de sözcük dağarcığı kullanımının diğer alanlarda da etkin olarak ortaya konulabilme becerisidir. Okumanın tanımına yönelik birçok ifadenin yer aldığı akademik ürünlerin ortak noktası, okumanın her türlü değerler kazanımını okuyucuya aktarmasıdır.

Okuma becerisi, bireyin psikolojik ve sosyolojik gelişimine katkıda bulunur ve hayatın her alanında karşılaşacağı dil yetilerinin bir nevi öncüsü niteliğini üstlenir. Bu öncülüğün bireye katkıda bulunduğu örgün eğitim sistemindeki yükseköğrenimin yapıldığı üniversiteler ise okuma becerisinin kazanılması ve uygulanması gereken öncelikli kuruluşlar içerisinde yer alır.

Literatür İncelemesi

Dilin dört temel becerisinden biri olan okuma, Sever'e göre (2011, s.12); "bireylerin kişiliğini, değerlerini, ilgisini de etkiler. Bu etkileme duyuşsal boyutlu değişimlere neden olabilir. Özellikle yazınsal metinler, insanlığın duyu ve düşünce birikimini en zengin ve etkili biçimde ortaya koyan ürünlerdir. Okunması, bireyleri çeşitli duyu, düşünce ve eylem biçimleriyle karşılaştırır. Bu bağlamda okuma, bireylerin, duyuşsal boyutlu davranışlar kazanmasında ve beğeni düzeylerinin yükseltilmesinde etkili olan bir süreçtir". Bu kısımda okuma ve okuma sürecine dönük yapılan çalışmalardan bahsetmek konuyu daha anlaşılır hale getirecektir. Eğitim kurumlarındaki Türkçe ve Edebiyat öğretmenleri, dil becerilerine sahip ve bu dil becerilerini öğrencilere çeşitli öğretim yöntemleriyle aktarabilen kişiler olarak adlandırılırlar. Saracaloğlu, Bozkurt ve Serin (2003) tarafından yapılan araştırmada geleceğin öğretmenlerinin sürdürülebilir okuma becerisine sahip olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda okumaya olan ilginin kız öğrenciler tarafından daha fazla karşılandığı anlaşılmış ve sosyo-ekonomik ögenin okumaya olan ilgiyle bir bağlantısının olmadığı savı da ortaya atılmıştır. Benzer bir çalışmada Gömleksiz'in (2004) geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya olan ilgisinin tartışıldığı araştırmada yine kız öğrencilerin tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Okumanın daha fazla önem kazandığı yükseköğrenim kurumlarında öğrenim hayatını sürdüren öğrenciler, farklı tür okuma etkinlikleri içerisinde yer alırlar. Esgin ve Karadağ'ın (2000) üniversite öğrencilerinin okumaya yönelik yaptıkları çalışma, öğrencilerin sadece %5'inin uygun oldukları zaman aralığında kütüphanede olduklarını, ders dışı kitap okuyan öğrencilerin oranının %26 olduğunu, %20'sinin sürekli yayın takip ettiğini, buldukları bölümün (SÖZ., SAY.) okumaya olan ilgiyi etkilediğini ve araştırmacıların %92 gibi çok büyük bir kısmının okuma eylemini yeterince yerine getiremediğini kabul ettiğini ve sebep olarak da "derslerden vakit kalmamasını" (%46) ortaya çıkarmıştır. Bu da öğrencilerin üniversite hayatlarının sadece çok az bir kısmını okumaya ayırdıklarını göstermektedir. ODTÜ öğrencilerine uygulanan bir diğer çalışmada ise okuma eylemini sürekli hale getirenlerin oranı %21,6'dır. Okunan türlerin de irdelendiği çalışmada erkek öğrencilerin %60'ı siyasi, %37'si ise bilimsel içerikli kitaplar okurken; kız öğrenciler %71,8 ile psikoloji türü kitapları tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Arcı'nın (2008) üniversite öğrencilerine okumaya yönelik uyguladığı anket sonucu okumayı sevmeyen olarak belirlenen öğrencilere neden okumayı sevmediklerine ilişkin yönelttiği sorular neticesinde öğrencilerin "okumama sebebi olarak kitapların bazılarının sıkıcı ve pahalı bulduklarını, çocuklukta bu alışkanlığı kazanamadıklarını,

boş zamanlarının olmadığını, gazete ve dergi okuma ile TV, film ve interneti, kitap okumaya göre daha zevkli bulduklarını belirtmektedirler. Ayrıca şimdiye kadar ilgilerine hitap eden kitapların içinden beğendiklerinin bulunduğunu, bunların sürükleyici ve güncel olduğunu ifade etmektedirler. Yine bu öğrenciler, büyük ölçüde evlerinde okunacak yeterli malzeme (kitap, dergi vs.) bulunmadığını ve genellikle kitaplar hakkında aile bireyleri veya arkadaşları ile sohbet etmediklerini” belirtilmiştir. Ayrıca bu çalışmada TV, film ve internetin okuma üzerine etkileri göz önüne serilmiş, diğer yapılan çalışmalarla örtüşür nitelikte bulgulara ulaşılmıştır.

Odabaş, Odabaş ve Polat (2008), Ankara Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlığı profillerini saptadıkları araştırmalarında öğrencilerin cinsiyetinin, öğrenim gördükleri alanların, içinde bulunduğu ekonomik koşulların ve faaliyetlerin okuma alışkanlıklarına ne kadar etki ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmalarının sonucunda öğrencilerin önemli bir bölümü düşük bir okuma kültürüne sahip olduğu, kız öğrencilerinin erkeklerle oranla okuma etkinliğine daha fazla zaman ayırdıkları kanısına varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin önemli bir kısmının okumalarını çalışma yoğunluğu ve ekonomik sorunlara dayalı nedenlerle açıkladıkları görülmüştür.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2012’de yapmış olduğu Türkiye Okuma Kültürü Haritasına göre; en fazla okunan basılı materyal %54 oranıyla kitap olurken, katılımcıların %45,3’ü kitapları rastgele seçerek düzensiz okumaktadır. Yine bu araştırmayla katılımcıların yılda ortalama 7,2 kitap okuduğu ifade edilmektedir. Katılımcıların %61,5’i tavsiye edilen kitapları okumak için tercih ederken, %84,2 kısmı ise okumak için düzenli olarak bir yazar takip etmezken %90,16’sı kitap seçiminde herhangi bir yayınevi seçimi yapmamaktadır (*Türkiye okuma kültürü haritası*, 2013). Yaşam boyu öğrenme sürecinde öğrencilerin yetiştirilmesinde büyük söz sahibi olan öğretmenlerin, üniversite sıralarında okuma bilincine yönelik olarak eğitilmesi, gelecek nesillere kitap okuma sevgisini aktaracak önemli unsurlardandır. Öğretmenlerin bu rollerini gerçekleştirmeleri okumanın ve kütüphane kullanımının toplumsal yaygınlığa ulaşması sonucunu yaratacaktır. Bu nedenle okul ve özellikle halk kütüphaneleri açısından öncelikli hedef kitlenin öğretmenler olduğu öne sürülebilir (Yılmaz, 2002, s. 442)

Araştırmanın Amacı

Türkiye’de okuma alışkanlığı konusunda günümüze kadar yapılan çalışmaların neredeyse tamamında toplumun okuma ve kütüphane kullanımı alışkanlıkları oldukça zayıf görünmektedir. Yaşanan bu genel durumun üniversite öğrencileri üzerinde de benzer görünüme sahip olduğu görüşünden hareketle, bu çalışmada, ülkemizde üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Çalışma grubunda yer alan eğitim fakültesi öğrencilerinin kitap okumaya yönelik görüşlerinin irdelendiği bu çalışmada amaç, bireyin okuma alışkanlığını ve bu alışkanlığın içeriğini betimlemeye çalışmaktır. Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının okuma alışkanlığı düzeyinin belirlenmesi, meslek yaşamları süresince yetiştirmekle yükümlü oldukları öğrencilerine bu alışkanlığı aktarmada büyük rol oynayabilir

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin durumlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın modeli betimleyici ilişkisel tarama modelidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve bazı değişkenlere göre incelenerek aralarındaki ilişkinin ortaya çıkarması amaçlanmıştır.

Örneklem

Araştırma 2011-2012 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Dicle Üniversitesi Eğitim Fakóltesi'nde öğrenim gören 220 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmada, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden "*Basit rastgele örnekleme*" yöntemi izlenmiştir. Basit rastgele örnekleme yönteminde, araştırılan grubun her bir elemanının eşit olarak seçilme ihtimali vardır. Araştırmaya katılması düşünölen örneklem bir listeden rastgele olarak seçilir (Çepni, 2010).

Araştırmaya katılarak anketi dolduran Ziya Gökalp Eğitim Fakóltesi'nde öğrenim gören öğrencilerin; 112'si kız (%50,9), 108'i erkek (%49,1) öğrencilerden; 40'ı birinci sınıf (%18,2), 40'ı ikinci sınıf (%18,2), 40'ı üçüncü sınıf (%18,2), 100'ü dördüncü sınıf (%45,4) öğrencisinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Geleceğin öğretmenlerinin kitap okuma alışkanlıklarını belirlemeye yönelik veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anketle elde edilmiştir. Geliştirilen anket iki bölümden oluşmaktadır. Ankette kişisel bilgilerini ölçen iki soru, okuma alışkanlıklarını ölçen yirmi soru bulunmaktadır. Veri toplama süreci öncesinde uzman görüşü alınarak hazırlanan anket formu üniversitede öğrenim gören yüz öğrenciye uygulanmıştır. Kapsam ve yapı yönünden anlaşılmadığı görölen sorular yeniden düzenlenmiştir. Anketler, ölçekten farklı olduğu için, bir toplam puandan bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle ölçeklerdeki gibi teknik anlamda güvenilirlik ve geçerlilik kavramlarından söz edilememektedir. Bu araştırmada, kullanılan ölçme aracı bir anket olduğu için güvenilirlik analizi yapılmamıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma için geliştirilen anket uygulanıp toplandıktan sonra geçerli olan anket formundaki veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen verileri betimlemek için yüzde (%) ve frekans (f) teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın verilerinin düzenlenmesinden elde edilen bulgular araştırma kapsamında göz önünde bulundurularak tablolar halinde bu bölümde verilmektedir.

Öğretmen adaylarının 126'sı (%57,3) kitap okumayı sevdiğini, 28'i (%12,7) kitap okumayı sevmediğini, 40'ı (%18,2) kısmen kitap okumayı sevdiğini, 26'sı (%11,8) ise ilgisini çeken kitapları okuduklarında okumayı sevdiklerini ifade etmişlerdir. Ankette yer alan "Kitap okumayı sever misiniz?" sorusuna verilen yanıtlar Tablo I'de verilmiştir.

Tablo I. Geleceğin Öğretmenlerinin "Kitap okumayı sever misiniz" Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kitap okumayı sever misiniz?	f	%
Evet	126	57,3
Hayır	28	12,7
Kısmen	40	18,2
İlgimi Çekerse	26	11,8
Toplam	220	100

Öğrencilere uygulanan ankette kitap okumayla ilgili sorulara verilen yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo II'de verilmiştir.

Tablo II. Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlıklarına Ait Maddelere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Evet		Hayır		Bazen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Uygun olduğunuz zamanlarınızı kitap okumakla değerlendirir misiniz?	92	41,82	26	11,82	102	46,36	220	100
Kitap alırken üzerinde bandrol olmasına dikkat eder misiniz?	60	27,27	94	42,73	66	30,00	220	100
Tatilde yanınıza kitap almayı tercih eder misiniz?	120	54,55	46	20,90	54	24,55	220	100
En son okuduğunuz kitabın adını hatırlıyor musunuz?	184	83,64	32	14,55	4	1,81	220	100

Öğretmen adaylarının "uygun olduğunuz zamanlarınızı kitap okumakla değerlendirir misiniz?" sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda; 92'si (%41,82) kitap okuyarak değerlendirdiğini, 102'si (%46,36) bazen kitap okumak için değerlendirdiğini, 26'sı (%11,82) ise uygun zamanlarında bile kitap okumayı tercih etmediğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin 94'ü (%42,73) kitap alırken üzerindeki bandrole hiç dikkat etmediklerini,

66'sı (%30,00) ise bazen dikkat ettiklerini beyan etmişlerdir. 120 öğrenci (%54,55) tatile giderken yanlarında kitap götürmeyi tercih ederken, 46'sı (%20,90) bazen yanına kitap almayı tercih ettiğini söylemektedir. Yine anketi dolduranlardan 184'ü (%83,64) son okuduğu kitabın adını hatırlarken, 32'si (%14,55) hatırlamadığını, 4'ü (%1,81) ise bazen hatırladığını ifade etmiştir.

Ankete katılan öğretmen adaylarından 30'u (%13,64) her gün kitap okuduğunu, 48'i (%21,82) iki günde bir kitap okuyabildiğini, 62'si (%28,18) haftada bir kitap okuyabildiğini, 80'i (%36,36) ise bir haftadan daha uzun süreler içerisinde kitap okuduklarını belirtmişlerdir (Tablo III).

Tablo III. Öğretmen Adaylarının "Kitap okuma aralığınız nedir?" Sorusuna Vermiş Oldukları Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kitap okuma aralığınız nedir?	f	%
Her gün	30	13,64
İki günde bir	48	21,82
Haftada bir	62	28,18
Diğer	80	36,36
Toplam	220	100

Ankette yer alan "Hangi sıklıkla kitap bitirirsiniz?" sorusuna öğrencilerden 32'si (%14,55) bir günde, 56'sı (%25,45) iki günde bir, 80'i (%36,36) haftada bir kitap okuyabildiklerini, 52'si (%23,64) ise bir kitabı bir haftadan daha fazla sürede okuduklarını belirtmişlerdir (Tablo IV).

Tablo IV. Öğretmen Adaylarının "Okumakta olduğunuz kitabı hangi zaman aralığında bitirirsiniz?" Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Okumakta olduğunuz kitabı genellikle hangi zaman aralığında bitirirsiniz?	f	%
Aynı gün	32	14,55
İki gün içinde	56	25,45
Bir hafta içinde	80	36,36
Diğer	52	23,64
Toplam	220	100

Öğrencilerin okudukları kitaplarda hangi tür konuları seçtiklerine ilişkin yanıtlar Tablo V' te verilmektedir.

Tablo V. Öğretmen Adaylarının “Ne çeşit kitaplar okumaktan hoşlanırsınız?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ne çeşit kitaplar okumaktan hoşlanırsınız?	f	%
Macera	84	38,19
Tarih	34	15,45
Biyografi	22	10,00
Diğer	80	36,36
Toplam	220	100

Tablo VI’da öğrencilerin 84’ü (%39,19) macera, 34’ü (%15,45) tarih, 22’si (%10) biyografi, 80’i (%36,36) ise diğer konularda aldıkları kitapları okumayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Tablo VI. Öğretmen Adaylarının “Okumak için edindiğiniz kitaplarınızı nasıl temin edersiniz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Okumak için edindiğiniz kitaplarınızı nasıl temin edersiniz?	f	%
Arkadaşımdan alırım	74	33,64
Kütüphanelerden yararlanırım	38	17,27
Kendim satın alırım	88	40,00
Diğer	20	9,09
Toplam	220	100

Okudukları kitapları 74 öğrenci (%33,64) arkadaşlarından, 38 öğrenci (%17,27) kütüphanelerden, 88 öğrenci (%40) satın alarak temin ettiklerini belirtmişlerdir (Tablo VI).

Tablo VII. Öğretmen Adaylarının “Ailenizde kitap okuma alışkanlığına sahip kaç birey vardır?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ailenizde kitap okuma alışkanlığına sahip kaç birey vardır?	f	%
Bir	12	5,45
İki	58	26,36
Üç	78	35,46
Dört ve daha fazla	64	29,09
Yok	8	3,64
Toplam	220	100

Anket dolduran öğretmen adaylarından ailelerinde kitap okuyanların belirlenmesine yönelik soruya verilen yanıtlara göre; 12'si (%5,45) bir, 58'i (%26,36) iki, 78'i (%35,46) üç, 64'ü (%29,09) dört ve daha fazla aile ferdinin kitap okuduklarını bunun yanında 8'inin (%3,64) ise ailesinde kitap okuyanın olmadığı anlaşılmıştır (Tablo VII).

Tablo VIII. Öğretmen Adaylarının "En son ne zaman kitap okudunuz?" Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

En son ne zaman kitap okudunuz?	f	%
Bir – iki gün önce	58	26,36
Bir hafta önce	52	23,64
İki hafta önce	56	25,45
Diğer	54	24,55
Toplam	220	100

Tablo VIII'de ankette yer alan "En son ne zaman kitap okudunuz?" sorusuna öğrencilerden 58'i (%26,36) bir iki gün önce, 52'si (%23,64) bir hafta önce, 56'sı (%25,45) iki hafta önce kitap okuduklarını ifade ederken, 54'ü ise (%24,55) iki haftadan daha uzun süreden önce kitap okuduğu belirlenmiştir.

Tablo IX. Öğretmen Adaylarının "Kitap okumanıza engel olan durumlar nelerdir?" Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kitap okumanıza engel olan durumlar nelerdir?	f	%
Ev işleri	8	3,64
Spor	6	2,73
Derslerin yoğunluğu	116	52,72
Televizyon	28	12,73
Bilgisayar	28	12,73
Diğer	34	15,45
Toplam	220	100

Öğretmen adaylarının 8'i (%3,64) ev işlerinin, 6'sı (%2,73) sporun, 116'sı (%52,72) ders yoğunluklarının, 28'i (%12,73) televizyonun, 28'i (%12,73) bilgisayarların, 34'ü (%15,45) ise diğer konuların kitap okunmasına engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir (Tablo IX).

Tablo X. Öğretmen Adaylarının “Evinizde ne kadar kitap bulunmaktadır?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Evinizde ne kadar kitap bulunmaktadır?	f	%
1-50 Arası	102	46,36
51-100 Arası	74	33,64
100 ve üstü	40	18,19
Yok	4	1,81
Toplam	220	100

Ankete katılanlardan 102’si (%46,36) 1 ile 50 arasında, 74’ü (%33,64) 51 ile 100 arasında, 40’i (%18,19) 100 ve üzerinde kitap olduğunu belirtirken, 4’ü (%1,81) evlerinde hiç kitap olmadığını ifade etmişlerdir (Tablo X).

Tablo XI. Öğretmen Adaylarının “Bu yaşa gelene kadar tahminen kaç kitap okudunuz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Bu yaşa gelene kadar tahminen kaç kitap okudunuz?	f	%
1-10 Arası	14	6,36
11-50 Arası	80	36,36
51-100 Arası	68	30,91
100’den daha fazla	52	23,64
Hiç okumadım	6	2,73
Toplam	220	100

Öğrencilerden 14’ü (%6,36) 1-10 arası, 80’i (%36,36) 11-50 arası, 68’i (%30,91) 51-100 arası, 52’si (%23,64) 100 den daha fazla kitap okuduklarını, 6’sı (%2,73) ise hiç kitap okumadıklarını belirtmişlerdir (Tablo XI).

Tablo XII. Öğretmen adaylarının “Sizce kitap okuma sevgisini aşılama da hangisi daha etkilidir?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sizce kitap okuma sevgisini aşılama da hangisi daha etkilidir?	f	%
Arkadaşlar	16	7,27
Anne-baba	42	19,09
Öğretmenler	26	11,82
Kişinin istekli olması	26	58,18
Televizyon	2	0,91
Diğer	6	2,73
Toplam	220	100

Ankette yer alan "Sizce kitap okuma sevgisini aşılama hangisi daha etkilidir?" sorusuna 16 öğrenci (%7,27) arkadaşların, 42 öğrenci (%19,09) anne ve babalarının, 26 öğrenci (%11,82) öğretmenlerinin, 128 öğrenci (%58,18) kendi isteklerinin, 2 öğrenci (%0,91) televizyonun, 6 öğrenci de (%2,73) diğer etkenlerin okuma sevgisini aşılama etkili olduğunu belirtmişleridir (Tablo XII).

Tablo XIII. Öğretmen Adaylarının "Okuma Süreçlerine" İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Okuma süreçleri	Okul öncesi		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite ve sonrası		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sizce okuma alışkanlığı hangi çağda çocuğa verilmelidir?	58	26,36	120	54,55	24	10,9	10	4,55	8	3,64	220	100
Siz okuma alışkanlığınızı hangi yaşta kazandınız?	10	4,55	92	41,82	58	26,36	46	20,91	14	6,36	220	100

Öğretmen adaylarından 58'i (%26,36) okul öncesinde, 120'i (%54,55) ilkokulda, 24'ü (%10,9) ortaokulda, 10'u (%4,55) lisede, 8'i (%3,64) üniversite ve sonrasında okuma alışkanlığının kazandırılması gerektiğini ifade etmişleridir. Öğrencilerin 10'u (%4,55) okul öncesinde, 92'si (%41,82) ilkokulda, 58'i (%26,36) ortaokulda, 46'sı (%20,91) lisede, 14'ü (%6,36) ise üniversite ve sonrasında okuma alışkanlığı edindiklerini belirtmişlerdir (Tablo XIII).

Tablo XIV. Öğretmen Adaylarının "Sizce ne tür kitaplar insanların gelişimini olumlu yönde etkiler?" Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sizce ne tür kitaplar insanların gelişimini olumlu yönde etkiler?	f	%
Psikoloji kitapları	58	26,36
Ders kitapları	120	54,55
Zihinsel eğitim kitapları	24	10,9
Bedensel eğitim kitapları	10	4,55
Diğer	8	3,64
Toplam	220	100

Tablo XIV'te öğretmen adaylarının "Sizce ne tür kitaplar insanların gelişimini etkiler?" sorusuna verdiği yanıtlar yer almaktadır. Buna göre öğrencilerden 58'i (%26,36) psikoloji, 120'si (%54,55) ders, 24'ü (%10,9) zihinsel eğitim, 10'u (%4,55) bedensel eğitim, 8'i (%3,64) ise diğer konularda yazılmış kitapların insan gelişimini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Tablo XV. Öğretmen Adaylarının “Sizce ne tür kitaplar insan gelişimine olumsuz etkide bulunur ?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sizce ne tür kitaplar insan gelişimine olumsuz etkide bulunur?	f	%
Savaş-korku-şiddet içerikli kitaplar	72	32,73
Politika	34	15,45
Hiçbir kitap insana zarar vermez	114	51,82
Toplam	220	100

Öğrencilerden 72’si (%32,73) savaş, korku ve şiddet içerikli, 34’ü (%15,45) politika türlerindeki kitapların kişiyi olumsuz yönde etkileyeceğini düşünürken, 114’ü (%51,82) hiçbir kitabın insan gelişimine zarar veremeyeceğine inanmaktadır (Tablo XV).

Tablo XVI. Öğretmen Adaylarının “Sizce kitap okuma kişiye ne kazandırmaktadır ?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sizce kitap okumak kişiye ne kazandırmaktadır?	f	%
Sözcük hazinemi artırmakta	60	27,28
Diğer insanlardan daha kültürlü olmamı sağlamakta	46	20,91
Hayal dünyamı geliştirmekte	46	20,91
Toplumda takdir edilen biri olmamı sağlamakta	12	5,45
Kendime güven duymamı sağlamakta	56	25,45
Toplam	220	100

Tablo XVI’da yer alan “Sizce kitap okumak insana ne kazandırmaktadır ?” sorusuna öğretmen adaylarından 60’ı (%27,28) sözcük dağarcıklarının arttığını, 46’sı (%20,91) kültür seviyelerinin yükseldiğini, 46’sı (%20,91) hayal dünyalarını geliştirdiğini, 12’si (%5,45) toplumda takdir görülmesini, 56’sı (%25,45) kendilerine güven sağladığını belirtmişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıkları incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %57’sinin (126) okumayı sevdiği görülürken %18,2’sinin (40) kısmen, %11,8’inin (26) ise ilgilerini çeken kitapları okuduğu belirlenmiştir. Okumayı sevmeyen öğrencilerin oranı %12,7 (28) olmuştur (Tablo I). Arıca’nın (2008) çalışmasında öğrencilerin ilgilerini çeken kitapları seçerek okumayı tercih ettikleri ve bu şekilde okumayı sevdikleri sonucuna benzer şekilde araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre okumayı sevdikleri veya ilgi çekici kitapları okumayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Çalışmayla öğrencilerin %41,82'si boş zamanlarında kitap okumayı tercih ederken, boş vakitlerini değerlendirmek için bazen kitabı okuyanların oranı %46,36 olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının okumayı ve okutmayı meslek yaşamları boyunca kullanacakları düşünülürse, kitapların en değerli argümanları olduğunu ifade edebiliriz. Araştırmaya katılan öğrencilerden %42,73'ünün kitap alırken bandrollü olmasına dikkat etmedikleri görülmüştür. Kitap fiyatlarının öğretmen adaylarının bütçelerine oranla daha yüksek oluşu, bandrolsüz kitap alımlarına neden olabilmektedir (Yılmaz, 2002). Ankette yer alan "*Okumak için edindiğiniz kitaplarınızı nasıl temin edersiniz?*" sorusuna verilen yanıtlar öğrencilerin satın alma tercihlerini destekler niteliktedir. Buna göre öğrencilerin %33,64'ünün okumak için kitapları arkadaşlarından %17,27'si ise kütüphanelerden ödünç alarak okudukları belirlenmiştir (Tablo VI). Anketi dolduran öğrencilerinden sadece %40'ı okudukları kitapları satın almışlardır. Üniversite öğrencilerinin bu konudaki yaklaşımlarının geliştirilmesi için sadece öğrenciler için kitap günleri düzenlenerek üniversite yerleşkelerinde indirimli kitap satışları yapılabilir. Yine araştırmayla tatile giderken yanlarına kitap almayı tercih edenlerin oranı %54,55 iken en son okunulan kitabın adını hatırlayan öğrencilerin oranı %83,64 (184) olarak belirlenmiştir (Tablo II).

Araştırmaya katılan öğrencilerden %63,64'ünün haftada en az bir veya birden fazla kitap okuduğu belirlenmiştir (Tablo III). Yine anketlerin çözümlenmesinden elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin %76,36'sı kitapları bir gün ile bir hafta süresinde okumaktadırlar (Tablo IV). Ankette yer alan "*En son ne zaman kitap okudunuz?*" sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında büyük bir çoğunluğunun son bir ay içerisinde bir kitap okuduğu anlaşılmaktadır. Anket doldurulmadan son bir ay öncesine kadar kitap okuyanların oranı %75,45 olmuştur (Tablo VIII).

Öğretmen adaylarının okumayı tercih ettikleri türlerin başında %38,19'la macera türünde yazılan kitaplar gelmektedir. Bu türün yanı sıra %15,45'le tarih ve %10'la biyografi türünde yayınlanmış kitapların tercih edildikleri tespit edilmiştir (Tablo V). Araştırmaya katılan öğrencilerden yarısından fazlası (%51,82) hiçbir kitap türünün kişiye zarar veremeyeceğini ifade ederken, geriye kalan öğrenciler, savaş-korku-şiddet içerikli kitapların kişiye zararlı olduğunu düşünmektedir. Bir kısım öğrenciler ise (%15,45) tek başına politik türdeki kitapların kişiye zararlı olduğunu belirtmişlerdir (Tablo XV).

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının "*Ailenizde kitap okuma alışkanlığına sahip kaç birey vardır?*" sorusuna verdikleri yanıtlardan %96,36 ile en az ailede yer alan bir bireyin kitap okuduğu, ailesinde hiç kitap okumayanların %3,64'le düşük bir oranda olduğu görülmüştür (Tablo VII).

Öğretmen adayları anketlerde verdikleri yanıtlar ışığında kitap okumaya engel teşkil eden en büyük etmeni %52,72 ile ders yoğunluğu olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler ikinci büyük etmen olarak %12,73'lük oranlarla bilgisayar ve televizyonu, üçüncü etmen olarak %3,64'ü ev işlerini, dördüncü etmen olarak %2,73'ü sporu göstermişlerdir.

Öğrencilerin %15,45'i ise etmen daha farklı nedenler belirtmiştir. (Tablo IX). Benzer bulgular bazı çalışmalarda da görülmektedir (Yılmaz, 2009; Arıca, 2008; Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008; Arslan, Çelik ve Çelik, 2009). Öğrencilerin kitap okuma konusundaki engellerini ortadan kaldırmak için sorun olarak ifade edilen konuların okumaya engel olmadığı gösterilebilir.

Anketi dolduran öğretmen adaylarının evlerinde en az bir ile yüzün üzerinde kitapları olduğunu ifade edenlerin oranı %98,19 dur. Evinde hiç kitap yok diyenlerin oranı ise %1,81 dir (Tablo X). Öğrencilerin şu anki yaşlarına kadar kaç kitap okuduklarının belirlenmesine yönelik soruya verdikleri yanıtlara göre %97,27'si en az on veya üzerinde kitap okumuştur. Yaşları itibarıyla kitap okumayanların oranı %2,73 tür (Tablo XI).

Öğretmen adayları kitap okuma sevgisini aşılamadaki en büyük etkenin %58,18'le kişinin istekli olması gerektiğini ifade ederken diğer bir büyük etmen olarak anne ve babaları göstermektedir (Tablo XII). Çocuğa okuma sevgisini aşılamaya başlama çağını ilkökul olarak ifade eden öğretmen adayları diğer bir seçenek olarak okul öncesi dönemi işaret etmişlerdir. Ankete katılan öğretmen adaylarının büyük birçoğunluğunun okuma alışkanlığını ilkökulda (%41,82) bir kısmının ortaokulda, bir kısmının da ancak lisede kazandığı belirlenmiştir (Tablo XIII). Yılmaz'a (2004) göre öğrencilerin okuma ve kütüphaneyi kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı konulu araştırmasında öğrencilerin yaklaşık %70'nin ya hiç kitap okumadığı ya da yalnızca iki ayda bir kitap okuduğu belirlenmiştir. Saracaloğlu, Bozkurt ve Serin (2003) çalışmasında okumaya olumlu tutum geliştirme ile kitapların erken yaşata keşfetme ve aile tarafından kitap okunması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır.

İnsan gelişimini etkileyen kitap türü olarak öğretmen adayları, ders kitaplarını (%54,55) öne çıkarmaktadır. Ankete yer alan diğer türler; psikoloji kitapları, zihinsel eğitim kitapları ve bedensel eğitim kitapları olarak belirlenmiştir (Tablo XIV).

Üniversitelerin bünyesinde bulunan eğitim fakültelerinin bulunduğu yerleşim yerlerinde kitap okumaya yönelik çeşitli etkinlikler ve çalışmalar sürdürülmesi ve bu çalışmalara diğer gruplarla eş güdümlü içerisinde devamlılık kazandırılması halinde oluşabilecek okuma haritasının donatımı için sosyal projelerin yanında bölgeler arası etkinlikler yapılmalıdır. "Türkiye Okuyor, Mersin Okuyor" sloganı ile yapılan Kitap Kültür Günleri'nde Guinness Rekorlar Kitabı'na girmek için stadyumda on beş bin kişinin aynı anda katılımıyla gerçekleştirilen kitap okuma etkinliğinde olduğu gibi nicelik öncülüğünde kitap okuma niteliğinin bireylere kazandırılması için her kesimin okumak için çabalaması gerekmektedir.

Örgün eğitim kurumları arasında karşılaştırılmalı çalışmaların yapılması okuma eğitimine yönelik olguların gelişimine yardımcı olabilir. Okuma sevdasının oluşmasında önemli bir yerde duran öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda birtakım kazanımların belirlenmesi ve bunların öğrencilere uygulanması okuma sürdürülebilirliğine katkıda

bulunabilir. Sadece Türkçe ve edebiyat derslerinde değil öğrenim süreci boyunca öğrencilerin görecekleri diğer tüm derslerin okumaya yönelik teşvik edici yardımcı kaynaklarla desteklenmesi okuma kültürünün gelişip yaygınlaşmasına yardımcı olabilir.

Kaynakça

- Arıca, A.F. (2008). Okumayı niye sevmiyoruz? Üniversite öğrencileri ile mülakatlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10.
- Arslan, Y. Çelik, Z. ve Çelik, E. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26,113-124.
- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon.
- Demirel, Ö. (1990). *Yabancı dil öğretimi ilkeler-yöntemler-teknikler*. Ankara: Ussem Yayınları.
- Esgin, A. ve Karadağ, Ö. (2000). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. *Popüler Bilim*, 25 (175), 19-20.
- Gömleksiz, M.N. (2004). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1–21.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım
- Meriç, C. (1994). *Bu ülke*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. ve Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Saracaloğlu, A. S., Bozkurt, N. ve Serin, O. (2003). Üniversite öğrencilerinin okuma ilgileri ve okuma alışkanlıklarını etkileyen faktörler. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 4(12), 148-157.
- Sever, S. (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.
- Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma, *Türk Kütüphaneciliği*, 16(4) 441-460.
- Yılmaz, M. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı üzerine bir inceleme (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü örneği). *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(37), 144-167.
- Türkiye okuma kültürü haritası*. (2013). 28 Eylül 2013 tarihinde <http://www.kygm.gov.tr/Eklenti/55,yonetici-ozetipdf.pdf?0> adresinden erişildi.